

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Tilli, Jouni

Title: Kiipesikö Suomi takaisin puuhun?

Year: 2011

Version:

Please cite the original version:

Tilli, J. (2011). Kiipesikö Suomi takaisin puuhun?. Kansalaisyhteiskunta-lehti, 2(1), 80-86. <http://kans.jyu.fi/lehti/2011-1>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

PUHEENVUOROJA

KIIPESIKÖ SUOMI TAKAISIN PUUHUN?

Jouni Tilli*

Ismo Alanko (1990) lauloi aikanaan, että kun Suomi putosi puusta, se tapahtui niin äkkiä, ettei ”nähty itse sikaa eikä edes säkkiä”. Tämän jälkeen oljet vaihtuivat parkettiin, maito muuttui ”milkiksi”, pilkkisaa-liit pakasteiksi ja yöt ”blackiksi”. Samalla naapurimaat huokailivat, kun Suomi teloi jalkansa elintasokilpailuihin, raahusti navetan ja tenniskentän väliä sekä yritti rimpuilla ”toinen käsi utareella ja toinen käsi kaukosäätimellä”. Kiipesikö Suomi nyt vaalituloksen myötä kuitenkin takaisin puuhun? Palattiinko nyt Alangon (1998) visioimaan tuulipu-vun tuolla puolen olevaan maahan, jossa ”murjotut ilakoivat, henkien humina soi ja jossa sillat poltetaan illoin ja rakennetaan aamuisin”?

Jos hyväksytään lähtökohdaksi, että nämä olivat protestivaalit, niin esiin nousee kolme kohtaa. Ensiksi voidaan tulkita, että kyseessä oli eräänlainen yleisprotesti istuvaa eduskuntaa ja koko niin sanottua todellisuudesta vieraantunutta ylhäisöä kohtaan. Tuloksena oli paljon uusia kansanedustajia, joilla monella on varsin vähän kokemusta lain-säädäntötyöstä tai jopa kuntapolitiikasta. Tässä toteutui puhtaimmil-laan populismin perusasetelma: ”tavallinen kansa” vastaan eliitti (ks. Laclau 2005). Sama polarisoiva perusasetelma toisaalta jäsentää myös vaalituloksen hienojakoisempaa analyysia vastalauseena.

Toinen protestinaihe oli kolmipuoluehegemonia eli kokoomuksen, keskustan ja SDP:n valta. Jokainen niin sanotusta kolmesta suuresta on pohjimmiltaan samankaltaisten arvojen edustaja, vaikka toki ero-jakin löytyy niin puolueiden välillä kuin niiden sisällä. Erojen havaitse-

*Jouni Tilli valmistelee väitöskirjaa luterilaisen papiston poliittisesta retoriikasta jatko-sodassa Jyväskylän yliopistossa valtio-opin oppiaineessa. Email: jouni.a.tilli@jyu.fi

lisyys. Toki myös eurooppalainen talouskriisi tuli hallituksen kannalta inhottavaan paikkaan. Vaalitulos oli kuin huuto, että Suomea on viety liian nopeasti ja väärällä tavalla osaksi globaalia markkinataloutta – valtaosa suomalaisista elää kuitenkin aivan eri rytmiä kuin talouspoliittinen eliitti. Nimenomaan eliitin omakseen ottama projekti joutuneekin nyt kyseenalaistetuksi monella tapaa. Populismien peruslogiikkaan nojaten voidaan siis muotoilla, että ”eliitti” karkasi liian kauas ”kansasta” liian monessa asiassa.

Kaiken kaikkiaan valtakunnan tasolla maahanmuuttokysymystä tärkeämpi teema oli lopulta taloudellinen. Muun muassa tuloerojen kasvu ja työpaikkojen valuminen ulkomaille ovat mielestäni oleellisempia tekijöitä kuin vaikkapa muukalaispelko. Vaikka valtio ei ole kaikki-voipa, niin sillä kuitenkin on välineitä tasapainottaa markkinatalouden tuomia myrskyjä, mikäli poliittista tahtoa löytyy. Perinteisesti valtio on Suomessa ymmärretty nimenomaan tasapainottavaksi voimaksi, ei markkinatalouden moukariksi. Samalla tuloerojen pysyminen kohtuullisina estää tarvetta etsiä syntipukkia syrjäytymiselle esimerkiksi juuri maahanmuuttajista. Toisaalta taas suomalaisuuteen on perinteisesti kuulunut luonnon kunnioittaminen. Tässä katsannossa vihreiden osittain hyvinkin kauas niin sanotusta tavallisesta elämästä karannut ideologinen vihreys näyttäytyy itsetarkoitukselliselta arjen vaikeuttamiselta. Vihreiden poliittinen uskottavuus kärsi myös valtavan kolauksen, kun se jäi ydinvoimaluvat hyväksyneeseen hallitukseen.

Käsite protestivaalit sekä kansa vs. eliitti -polarisaatio saattavat hämärtää voittaneen puolueen poliittisen vision voimaa. Kiinnostavaa onkin, että perussuomalaisten vaaliohjelma ei oikein kannan kokonaisuena kertomuksena tulevaisuuden Suomesta ja suomalaisista osana Eurooppaa ja maailmaa. Se on lähinnä nostalgiaa tihkuva kokoelma, joka sellaisenaan tarkoittaa paluuta jonkinasteiseen menneisyyteen, mikä tunnetusti on vähintäänkin haastavaa. Edellä mainitut kaksi teemaa asettavat myös perinteiset työväenpuolueet vakavien kysymysten eteen. Vasemmistoliiton ja SDP:n onkin pohdittava tarkkaan, miksi juuri perussuomalaiset nähtiin sopivana muutoksen kanavana. Esimerkiksi vasemmistoliiton vaaliohjelma oli varsin edistyksellinen perustulomallineen, mutta syystä tai toisesta sen poliittinen visio ei vakuuttanut äänestäjiä muun muassa Paavo Arhinmäen hyvästä televisioesiintymisestä huoli-

matta. Kenties etabloituneen politiikan vastainen protesti oli niin voimakas, ettei yksikään niin sanottu vanha puolue olisi pystynyt kanavoimaan ääniä itselleen millään ohjelmalla.

Historiallisessa katsannossa vuoden 2011 vaaleista voidaan lukea esiin kaksi Suomen poliittisessa kulttuurissa toistuvaa teemaa. Porvarilliskansallisen ideologian sisällä kyse on tietyllä tapaa niin sanotun ohjelmasuomalaisuuden ja talonpoikaissuomalaisuuden yhteentörmäyksestä eli siitä, kuka tai ketkä määrittelevät ”suomalaisen kansan”. Ensimmäinen on 1800-luvulta lähtien katsellut Suomen kansaa herraskartanon kuistilta, kun taas jälkimmäinen töllinikkunasta. Jälkimmäinen näkökulma on kenties hieman ahdas, mutta se ei idealisoi eikä holhoa vaan paljastaa ”suomalaisen maalaiskansan sellaisena kuin se on” kaikessa ylevyydessään ja irvokkuudessaan. (Palmgren 1976, 90–94.) Cityliberaali porvaristo edustaa 2000-luvun ohjelmasuomalaisuutta, joka on juuttunut omalle rajatulle alueelleen varsin kauas tuon maalaiskansan arjesta tyytyen lähinnä voivottelemaan, paheksumaan tai ”sivistämään” sitä.

Lisäksi korvia oikein heristämällä vaalituloksessa voidaan kuulla kaijuja myös perisuomalaisesta kylän ja kaupungin vastakkainasettelusta. Ensin mainittu, eräänlainen vapaan yhteisöllisyyden luonnontila on joutunut vuosisatojen ajan kamppailemaan porvarillista kaupunkiyhteisöä ja sen arvojen leviämistä vastaan omien elämänmuotojensa säilyttämiseksi. Siinä missä porvarillisuus perustuu yksilölle ja yksilöllisyydelle, ryhmä ja yhteisö ovat talonpoikaisuuden ydintä. Levitessään kapitalismi repi rikki aikaisemmat kollektiivisuuden muodot, kuten esimerkiksi juuri kylät. Vaikka kyseessä lienee kamppailu väistämätöntä vastaan, se on aika ajoin nostanut esiin tarpeen vastavoimalle ja niin sanotun kyläyhteisömentaliteetin kunnianpalautukselle. Tietokykykapitalismi ja globaali talous ovat 2000-luvulla tekemässä juuri samaa kunnille sekä pienille maalaiskaupungeille. Nyky-Suomessa maaseudun pienet kunnat edustavatkin juuri tällaista katoavaa yhteisöllisyyttä, jolle eteläisen Suomen suuret kaupungit ja niiden elämänmuoto näyttävät epäilyttävinä – tai ainakin haasteellisina. Tätä taustaa vasten perussuomalaisten voitto ei ollut mitenkään suuri yllätys.

Perussuomalaisten voitto ei siis ole mikään yksioikoinen ”mörköjen ja raakalaisten esiinmarssi” tai poliittinen anomalia. Suomi siis tuskin

kiipesi vaalituloksen myötä takaisin puuhun. Jälleen Ismo Alangon (1998) lyriikkaa mukaillen kyseessä on enemmänkin huoli maasta, jossa ”taistelujen tuoksinassa loukkaannutaan, haavoitutaan, riudutaan, kärsimyksen uumenista kurkistellaan ja ujosti naureskellaan”. Laulussa pelko on tuntematon, mutta nyt suurin kauhistus ja huoli liittynevät siihen, että Alangon maalaama kuva kylätiestä, joka ”on niin hiljainen, että se vie meidät suureen hiljaiseen hautaan”, on osoittautunut karuksi todellisuudeksi, kun maaseutu tyhjenee, yhteisöllisyys rapautuu ja eriarvoistuminen kiihtyy. Tähän näkymään suhteutettuna erityisesti nyky-keskusta on vaeltanut niin kauas alkiolaisilta juuriltaan, ettei se enää oikein mahdu kuvaan laisinkaan.

Hallitusneuvottelut ovat erittäin mielenkiintoiset. Ainakin lähtökohtaisesti varsin monessa kysymyksessä on kaksi vastaan yksi -asetelma. Esimerkiksi EU-talospolitiikkansa kanssa kokoomus on (ainakin lähtökohtaisesti) selkeästi omalla linjallaan, kun taas kokoomus ja SDP ovat lähellä toisiaan kuntarakenteen uudistamisen suhteen. Verotuksen suhteen SDP ja perussuomalaiset ovat lähempänä toisiaan kuin kokoomusta. Haasteita siis riittää kolmen suuren hallituksen muodostamisessa, ja oletettavaa onkin, että ainakin yksi joutuu joustamaan kannoissaan, mikäli pyritään kolmen suuren hallitukseen. Oman mausteensa tietysti tuo, miten niin sanottuja apupuolueita mahdollisesti otetaan mukaan. Jyrki Katainen on toki ehtinyt jo osoittaa taktikointojaan ja kykyä tasapainoilla erilaisten roolien välillä irrottamalla Portugalin tukipaketin hallitusneuvotteluista omaksi kysymyksekseen. Lienee kuitenkin varmaa, että SDP:n ja kokoomuksen löytämä yhteisymmärrys tukipaketista vaikuttaa myös hallitusneuvotteluihin. Väliittömästi päätöksen jälkeen perussuomalaiset ilmoittikin, että puolue jättäytyy oppositioon.

On myös kiinnostavaa nähdä, miten parlamentaarisen politiikan todellisuus eli kompromissit, lainsäädäntötyön välillä hyvinkin hidas rytmi sekä näkökulmien välinen jatkuva kamppailu muokkaavat tuoreita kasvoja melkein puolillaan olevan eduskunnan toimintaa. Uusille tulokkaille ongelmia voivat aiheuttaa myös resurssien puute ja valtakunnan politiikan tasolla vasta kehityksessä olevat henkilökohtaiset verkostot, jotka ovat erittäin tärkeässä roolissa ajettaessa asioita läpi. Uusilta kansanedustajilta kuitenkin löytynee näkemystä ja osaamista

oman politiikkansa jäsentämiseen sekä toteuttamiseen, ja Timo Soinilla on varmasti konstinsa oman rintamansa iskukyvyn varmistamiseen. Toisaalta jo nyt on kuulunut ääniä, että perussuomalaisten sisällä olisi voimakastakin ristivetoa niin sanottujen halla-aholaisten ja soinilais-ten kesken liittyen erityisesti maahanmuuttokysymyksiin.

Vaalivoitto on aina laajemmin nähtynä eräänlainen symboli poliittiselle ilmapiirille. Nyt se liikahti kokonaisuudessaan hieman lisää oikealle. Konservatiiviset, nationalistiset ja muun muassa turvallisuuspoliittiset teemat noussevat nyt voimakkaammin esiin. Talouspolitiikka ja maahanmuutto ovat jo tapetilla, mutta nousevatko tiettyjen ehdokkaiden ajama ”roturealismi” tai maahanmuuttajavastaisuus nyt niin sanottu hovikelpoisiksi, vaikka ne virallisista linjauksista puuttuisivatkin? Koveneeko politiikan kieli entisestään vai kesyyntykö perussuomalaisten retoriikka hallitusvastuun paineessa? Minkälainen oikeistocktail nationalistisista arvoista sekä markkinataloususkosta syntyy? Viime vaalithan tuntuivat oikeuttavan melkein mitä tahansa. Tästä esimerkeinä ovat muun muassa Henna Virkkusen ja Jyrki Kataisen vasemmistoa halveksuvat kommentit, yritysjohton ylenpalttinen palkitsemiskulttuuri sekä teollisuuden ja Elinkeinoelämän keskusliiton voimakas rooli hallituksen poliittisissa linjauksissa. Muun muassa perussuomalaisten uusi kansanedustaja Teuvo Hakkarainen onkin ehättänyt jo lausumaan karuja näkemyksiään julkisuudessa.

Ylipäätään on kiinnostavaa havainnoida, miten esimerkiksi juuri perussuomalaisten edustamaa puhtaan kansallisen olemuksen ideologiaa ryhdytään ajamaan – ei pelkästään valtiotasolla, vaan myös kansalaisyhteiskunnan eri alueilla. On oletettavaa, että nationalistiset arvot tulevat nousemaan ratkaisujen kriteereiksi eri tavalla kuin aiemmin. Tätä ennen puolestaan on määriteltävä, mitä nämä arvot ovat. Eräs esimerkki saatiin välittömästi vaalien jälkeen, kun puolustusministerin salkusta kiinnostuksensa ilmaissut dosentti Jussi Niinistö totesi Yleisradion haastattelussa, että hänen mielestään Dragsvikin varuskunnan lakkauttamista voisi harkita. Niinistön mukaan Uudenmaan Prikaatille ei ole olemassa sotilaspoliittisia tai alueellisia perusteita, vaan ainoastaan kielipoliittiset perusteet. Täten Suomen ainoan ruotsinkielisen joukko-osaston voisi lakkauttaa tai yhdistää Upinniemeen. Näin kielipolitiikka ajaa muiden linjausten ohi tässä versiossa perussuomalai-

sesta suomalaisuudesta.

Politologin silmin kokonaisuudessaan kyseessä onkin erittäin kiinnostava politisoitumisten ketju. Kulunutta sanontaa käyttäen voidaan todeta, että perussuomalaisten veret seisauttava vaalivoitto toi tietyllä tapaa politiikan takaisin valtiotason politiikkaan. Kenties itse vaalitulosta kiinnostavampaa on kuitenkin jo ennen vaaleja alkanut liikehdintä ”perussuomalaista Suomea” vastaan. Erityisesti sosiaalisessa mediassa (muun muassa Facebook-palvelussa) on organisoitu erilaisia perussuomalaisia tai tiettyjä puolueen painottamia teemoja vastustavia ryhmiä muun muassa nimellä ”Minun Suomi on kansainvälinen”. Helsingin Sanomien NYT-liitteen selvityksen mukaan perussuomalaiset olikin vaalien vastustetuin puolue perässään kokoomus ja vihreät. Nähtäväksi jää, miten uusmediassa tapahtuva poliittinen liikehdintä kanavoituu muualle kansalaisyhteiskuntaan sekä kunta- ja valtiotasolle.

Joka tapauksessa on toivottavaa, että uusi eduskunta käyttää sille suotua valtaa omaan päätöksentekoonsa, eikä tyydy orjallisesti noudattamaan edellisen hallituksen linjauksia tai elinkeinoelämän ja ammattijärjestöjen vaatimuksia. Vaalien tulee tarkoittaa mahdollisuutta enemmän tai vähemmän uuteen alkuun, muuten poliittisen järjestelmämme legitimitetti kyseenalaistuu väistämättä.

KIRJALLISUUS

- Alanko, Ismo (1990).** *Kun Suomi putos puusta.* Albumilla *Kun Suomi putos puusta.* Poko Rekords.
- Alanko, Ismo (1998).** *Tuulipuvun tuolla puolen.* Albumilla *Pulu.* Poko Rekords.
- Laclau, Ernesto (2005).** *On Populist Reason.* London: Verso.
- Palmgren, Raoul (1976).** *Suuri linja. Kansallisia tutkielmia.* Helsinki: Kansankulttuuri Oy.